

SADURSME

RETI KAD PAR ATMOSFĒRAS ELEMENTU IZRĀDĒ TIEK PADARĪTA TĪRA INTELEKTUĀLA, EMOCIONĀLA UN ARĪ MORĀLA PIEPŪLE.

Ferdinanda fon Šīraha lugu "Terors" ir ārkārtīgi interesanti lasīt. Un to ir ļoti interesanti skatīties iestudētu, jo Valters Sīlis, korekti noīsinot dažus juridiskus jociņus un precedentus, Nacionālajā teātrī šo tiesu drāmu ir iestudējis, saglabājot tās garu un idejiskos uzstādījumus.

Luga "Terors", kā var pārlicināties tās [mājaslapā](#), kopš 2015. gada iestudēta 124 teātros visā pasaulē, visvairāk, protams, Vācijā, jo šai darbā ir arī atsauces uz specifisku likumdošanu un Konstitūciju (atzīšos, tā arī nepārbaudīju, vai lugā minētie konstitucionālās tiesas nolēmumi ir autora fikcija vai īstenība).

Tiesā, kurā notiek visa izrādes darbība, tiek lemts jautājums, vai atzīt par vainīgu iznīcinātājlidmašīnas pilotu, kurš notrieca terorista sagrābtu lidmašīnu ar 164 pasažieriem, lai tā neuzsprāgtu stadionā, kurā bija 70 tūkstoši skatītāju. Viss nav tik vienkārši, kā šķiet pirmajā acu uzmetienā. Atklājas dažādas nianšes, dažādas svarīgas detaļas, vārds tiek dots arī diviem lieciniekiem, kuri katrs pienes jaunu gan faktoloģisku informāciju, gan emocionālu nokrāsu.

Iestudējums ir smalki satamborēta uzskatu un vērtību sadursme. Svarīgs ir konkrētais brīdis tiesas zālē, konkrētie teksti, ko saka Daigas Kažociņas empātiskā, emocionālā prokurore Nelsone, Ivara Kļavinska skarbi lecīgais aizstāvis Bīglers vai Voldemāra Šoriņa par visu brīnīties gatavais, tomēr allaž korektais tiesas priekšsēdētājs. Arī liecinieki – lidmašīnā bojāgājuša vīrieša

atraitne Franciska Meizere Sanitas Paulas jūtīgā, lakoniskā atveidā un Egila Melbārža lieliskais aktierdarbs – atbildīgais virsnieks Kristians Lauterbahs. Koncentrēts un skaudrs ir arī Kaspars Anišs apsūdzētā pilota Larsa Koha lomā. Aktieri viegliem, tikko jaušamiem triepieniem ieskicē savu varoņu raksturu un iespējamo biogrāfiju (un ir ļoti svarīgi, ka viņi to dara), jo būtiskākais ir brīdis, kad tiek konfrontētas viņu patiesības. Aktieriem, bez šaubām, palīdz Valtera Sīļa vairākkārtēja domubiedra – scenogrāfa Uģa Bērziņa ar gaiša koka tiesu “aizgaldiem” iekārtotā telpa, četri punkti cits citam pretī – liecinieks un liecību sniedzošais apsūdzētais pretī tiesas priekšsēdim, prokurore pretī aizstāvim (vairākos teātros, kuru iestudējumu bildes pašķirstīju, iestudējums uz lielās skatuves iekārtots frontāli).

“Šeit pilnā mērā attaisnojas Aktieru zāles tradīcija dalīt skatītājus divās daļās abpus spēles laukumam, jo tad var redzēt ne vien aktierus, bet arī pretī sēdošos skatītājus, kas pavisam noteikti ir izrādes daļa.”

Ir tā, ka neskaties tikai uz vienu cilvēku, kad tas runā, īpaši, ja runā ilgi. Skaties arī uz visiem pārējiem, ieskaitot citus skatītājus. Un ir tā, ka gan sejas, gan visa psihofizika liecina par nepārtrauktu iesaisti gan skatītājiem, gan pārējiem aktieriem, kuri tobrīd nerunā, bet klausās. Viņi klausās jau nez kuro reizi (ieskaitot mēģinājumus), tāpēc šāda nepārtraukta iesaiste ir apbrīnojama. Pastāv, protams, iespēja, ka viņi ir tik labi aktieri, ka šo ieinteresētību spēj nospēlēt, tajā pašā laikā domājot par ko citu vai nedomājot neko, bet uz to raudzīties ir iedvesmojoši. Jo reti kad par atmosfēras elementu izrādē tiek padarīta tīra intelektuāla, emocionāla un arī morāla piepūle. Skatītāji ir spiesti pieslēgties visas izrādes garumā, sekot

katram argumentam, katram izteikumam, jo beigās spriedumu nosaka skatītāju balsojums.

Lugas vācvalodīgajā mājaslapā (<https://terror.theater/map>) redzams skatītāju balsojums visā pasaulē, kur uzvesta Ferdinanda fon Šīraha luga "Terors". Kopumā 63,7% skatītāju ir atļāisnojuši Larsu Kohu. Kā liecina zaļais punktiņš kartē pie Rīgas – visās Nacionālajā teātrī nospēlētajās izrādēs. Izrādē, ko apmeklēju, proporcija *vainīgs/ atļāisnot* bija apmēram viena trešdaļa pret divām.

Man bija ļoti interesanti izlasīt otru, notiesājošu spriedumu. Interesanti, ka visbiežāk tas lasīts Āzijas valstu teātros – Japānā un Ķīnā. Kobē desmit no desmit izrādēm Kohs tika atzīts par vainīgu. Acīmredzot disciplīna un pakļaušanās likumam Austrumos ir lielākā cieņā nekā individuālistiskajos Rietumos, kur daudz lielāka nozīmē tiek piešķirta personiskai, brīvai izvēlei. Domājot par smagajām izvēlēm, kuras cilvēkiem un visai cilvēcei jāveic mūsdienās, Valtera Sīļa iestudētā izrāde Nacionālajā teātrī ir ārkārtīgi vērtīgs piedzīvojums, kas turpinās vēl ilgi pēc aplausiem.